

H Y L L I

I D R I T Ě S

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas
(II. ad Cor. III 17)

VOTER
KULTURE
SHQIPTARE

6-7

QERSHUER - KORRIK 1944
S H K O D Ě R

HYLLI I DRITËS

E përkohëshme kulturore - letrare e përmuejshme
themelue në vjetin 1913 nga A. GJERGJ FISHTA

Drejtimi dhe mbarështrimi: KUVENDI FRANÇESKAN SHKODËR

PAJTIMI PËR NJI VJETË: në Shqipëri fr. shq. 30; një numër fr. shq. 4.
Përfashtë fr. shq. 40; një numër fr. shq. 5.

PËRMBAJTJA

Me suazë a pa suazë - Zana	Faqe 1
Gomari i Babatasit - Gegë Toska	» 22
Rreth lavrimit të gjuhës - Justin Rrota o. f. m.	» 45
Populli Shqiptar dhe gjuha e tij	
Norbert Jokl - Prof. Karl Gurakuqi	» 53
Fausti - D. Lazër Shantoja	» 63
Doke e kanû në Dukagjin - P. Bernardin Palaj o. f. m.	» 80
Fisi si njësi adminin. dhe nen-damjet e tij	» 86
Skandërbeu në Letërsinë Shqipe	
Prof. Filip Fishta	» 95
Dreizehnlinden - F. W. Weber - Epiri	» 102
Dokumenta të Historisë Kombtare	
Kongresi i Durrësit - Mustafa Asim Kruja	» 108
Korrespondencë mbi ligjin e ri për krahinat Europiane të Turqisë paraqitë dy Dho- mave të Parlamentit me urdhnin e Madhnisë së Tij 1880	» 115
Kundërime shoqnore - Filip Fishta - Dr. Vasfi Samim	» 120
Bibliografi - P. Bernardin Palaj o. f. m. - N. - N.	» 133

HYLLI I DRITËS

E PËRKOHËSHME KULTURORE - LETRARE

ME SUAZË A PA SUAZË...

Shkambij të gjallë, shkrepë të lamë, curra të zdashun : fortesa e gjithmonshme e njij fisit kreshnik.

Gjoksja të perleshun, si shpate shkambi, mburojet e këtij kështjelli.

Stuhí mbas stuhísh, derdhen shekujt mbi ta ; por Iliri i pa trandun, i gjáll e i fortë si bjeshkët e veta.

Shkambi e lindi, shkambi e ushqeu e shkambi i ruejti në gjij të vet të mbetat e tija : Iliri leu roje e vdiq roje e shkambit-babë : konglomerat shpirti dhe guri.

Shveshë e shmbathë, hanger e pa hanger, jetoj i lirë.

Buken e kandshme, nuk e ndrroi me tradicjonet e karakteristikat e shpirtit të vet.

Leu në vuejtje, jetoj me vuejtje e vdiq në vuejtje ; por flaken e shpirtit ilir, nuk e shou as' i herë.

Nji epopé mjerimi dhe peripetish shkrou koha per fisin t'onë.

I strukun mbrenda çerdhes së ngrehun në gjij të shkambit krenarë, u harrue prej të gjithve : gati-gati harroi edhe vetvedin.

E kur në shekullin e XIX, kerkuesat e mbeturinave të qytetnimevet të prendueme, bane apelin e popujve të vdekun : «Jam

këtu» ushtou një zâ prej brigjevet t' Adriatikut ; «këtu jam» persriti jehona neper qandrat e jetës s' Europës së qytetnueme. E zani qi delte shi prej Prizrenit, tinglloi n' atë Berlinin e famshëm, ku trashigimtarë të rrejshëm dojshin me pervetsue tokat ilire.

Iliri nuk ka vdekë, asht gjáll nder krepat e malevet, nder shpellat e bjeshkvet, nder humbneret e luginave, e pa vdekë, nuk i trashigohet e drejta e pronsís.

* * *

Si jeta e nierit, ashtu ajo e popujve, i ka të perpjetat e të teposhtet e veta.

Skotës s' onë, farës së vjeter ilirjane, ditët e lumnis e të fatbardhësis i prine në moshen e ré, shekuj të gjatë vuejtjeje dhe robnije të padëjë.

Pozicjoni gjeografik, na vuni në prak të dy botavet me rrjedhje mendore të ndryshme : në mes *Lindjes e Prendimit*.

Botëkuptimi i ndryshëm i dy hemisferëvet, kultura e veçanët per setcilin, interesat reçiproke ekonomike dhe strategjike mbi njani tjetrin, krijuen rrjedhje të ndryshme kundershare qi paten per shesh ndeshjeje shi gadishullin t' onë.

Në ket luftë shumë-herë shekullore, ku fuqina vigane ndeshëshin me zotnue mbi njana tjetren, shqiptari në mes të zjarmit, nuk mund të mbante një pozicjon të vetin : kur tufani vinte prej Lindje, lëshohej në krahë të Prendimit, si me Balshen e Skanderbegun ; kur prendimi mbatej me u derdhë mbi Lindjen, shqiptari kerkonte mbështetje kah këjo e fundit, si në kohë të Romës, të dyndjeve të popujve, dhe ndër kohë krejtë të vona.

E kur dy fuqit e biershin drejtëpeshimin, e njana anë vershonte tjetren, zogu i shqipes lëshonte shtëpi e bagti, arë e parmendë e merrte malin «kështjellin gjith herë të pa pushtuem», e i ndrÿm mbrenda tij, kufizohëj me një luftë reaktionare e pasive : luftë autokonservacionit. Atje me pushkë per faqe pritëte shfrimin e furis me u këthye rishtas në fushë.